

Jussi Viitala murskaa illuusion ihmisen vapaasta tahdosta

Flamingoilla ja nunnilla voi olla sama uskonnollisuusgeeni

Ihastus, himo, rakkaus, suru, pelko, inho. Kaikki nämä tunteet ovat voimakkaita, ja kaikki evoluution näkökulmasta vanhoja. Ja usein myös muiden eläinten kanssa yhteisiä primitiivireaktioita, joita ei ihminen useinkaan pysty selittämään järjellä.

Tieto-Finlandia ehdokkaanakin ollut eläintieteen dosentti **Jussi Viitala** vetee yliopiston päärakennuksen kahvilassa innoissaan yhdysviivoja ihmisen ja eläimen käyttäytymisen välille ja kertoo huhtikuussa ilmestyneestä kirjastaan *Vapaasta tahdosta? – käyttäytymisen evoluutiivinen perusta*.

Jyväskylän yliopiston Konneveden tutkimusosaston johtajan pallilta alkuvuodesta eläkkeelle jäänyt Viitala on mielellään keskittynyt kirjoittamiseen massoille. Populaarinäkökulmaista tietoa ihmisen käyttäytymisen evoluutioperusteista. Siis hieman ihmisen sosiobiologiaa, flamingon kävelyä ja ei yhtään filosofiaa.

Viitala tosin myöntää, että puhuttaessa ihmisen vapaasta tahdosta, uskonnon merkityksestä ja moraalista filosofia tulee usein vastaan rajapintana. Biologi on kuitenkin tietoisesti jättänyt filosofisen pohdiskelun kirjojensa ulkopuolelle.

Maarit Tastulan talkkari on jo purkissa, Keskari ja Hesari haastattelevat. Kaikkia tuntuu kiinnostavan tosiasia, että ihminen onkin kaikesta kulttuuri-

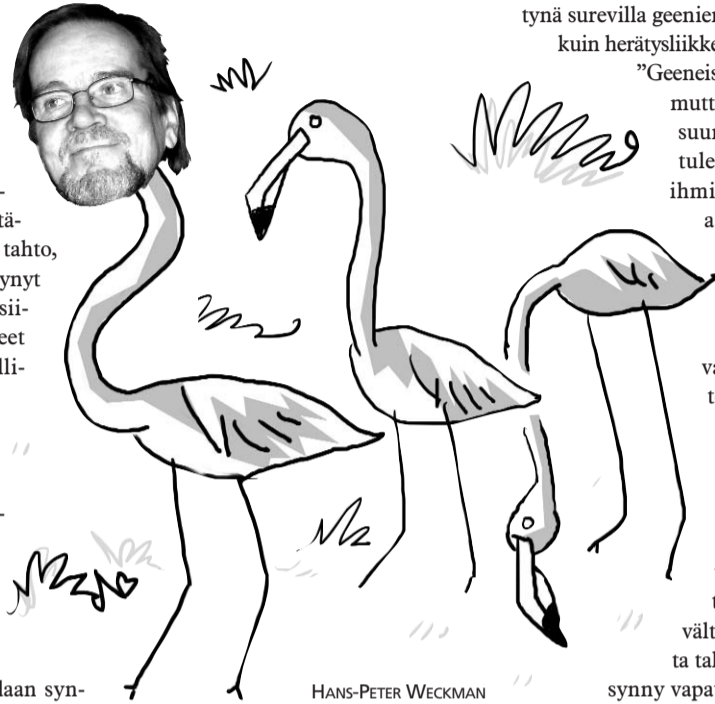
kasvatuksesta huolimatta hyvinkin eläimellinen. Vertailussa muihin kädelisiin jopa hämmästyttävän samanlainen.

”Vietit ja vaistot meitä ovat lajin kehityksessä ohjanneet ja ne edelleen ohjaavat tänäkin päivänä. Kaikki vapaa tahto, mitä ihmiseltä löytyy, on syntynyt kulttuurievoluution myötä: siitä, että ihmiset ovat oppineet tiedostamaan omia ’luonnollisia’ motiivejaan”, Viitala aloittaa murskaamisen.

USKONNOLLISUUDESTA

Jussi Viitala tosin nostaa kirjassaan esiin uudehkoa tutkimusta. Yksi on löytänyt ihmisestä uskonnollisuuteen taipuvan geenin, ja toinen aivoista alueen, jota stimuloimalla voidaan synnyttää uskonnollisiin näkyihin verrattavissa olevia kokemuksia. Myös muillakin eläimillä on uskonnollisiin rituaaleihin viittaavia toimintoja, mikä myös viittaa geeneihin.

Kun simpanssilauma tulee vesiputouksen äärelle tai joutuu sateeseen, koko porukka tanssii hetken. Myös pikkuflamingoilla esiintyy ajallisilla tai tarpeellisilla syillä selittämätöntä laumakä-

HANS-PETER WECKMAN

velyä, jossa jopa tuhat yksilöä kävelee rantavedessä samaan suuntaan ja yhtäkkiä, kuin yhteisenä tahtona, joukko kääntyy toiseen suuntaan. Tätä menoa jatkuu aina hetken ja se toistuu epä-säännöllisin väliajoin.

Biologi naurahtaa heitolle, että Vatikaanin torikin olisi taannoin ollut täytet-

tynä surevilla geeniensä orjilla. Samoin kuin herätysliikkeet ja luostarit.

”Geeneissä tulee taipumus, mutta se ei tarkoita sen suurempaa. Kulttuuri tulee väliin ja vaikka ihminen on monissa asioissa muiden eläinten lailla geeniensä orja, ei hän koskaan ole niiden vanki”, Jussi Viitala toteaa.

”Raiskaustaipumuksin on löydetty, mutta ei se millään poista moraalista vastuuta tapahtumista. Ihmisellä ei välttämättä ole vapaa tahtoa, mutta siitä ei synny vapautta vastuusta. Ihminen voi aina valita.”

”Ihmisellä, kuten muillakin lajeilla, on kaksi perustehtävää, hengissäpysyminen ja lisääntyminen. Vaistot ohjaavat meitä edelleen hyvin pitkälti näihin kahteen asiaan liittyvissä asioissa”, Jussi Viitala selittää.

Kun ihmisen huomio kiinnittyy toiseen ihmiseen lisääntymismielessä, alkavat vahvat ja vanhat tunteet jyllätä

kropassa. Sitä ei edes vuosisatojen kulttuurievoluutio pysty sammuttamaan. Viitala tiivistyksen mukaan ylipäättään toiminnot, joihin tunteet liittyvät, ovat evoluution vanhinta osaa.

”Geeneillä on suurempi paino ihmisen selviytymiseen ja lisääntymiseen liittyvissä asioissa ja niihin liittyvät myös suuret tunteet. Muutenhan niitä ei huomaisi hoitaa kuntoon”, Viitala toteaa.

Miksi juuri tuota haluan panna ja tuohon rakastuun? Jussi Viitala uskoo, että ihminen eläimellisimmillään juuri näissä asioissa.

Biologia ja kulttuurievoluutio kulkevat kuitenkin aina käsi kädessä. Kun ihmiselle kehittyi tarttumaan kykenevä käsi, alkoi kulttuurievoluutio, joka kolminkertaisti ihmisen aivojen painon ja mullisti maailman ihmisen valtakunnaksi.

”Ei kaikki ole kuitenkaan biologiaa ja geenejä, vaan kulttuurillakin on paljon vaikutusta ihmisen käyttäytymisessä. Ilman geenejä ei olisi kulttuuriakaan, mutta yhtä lailla geenit tarvitsevat kulttuuria päästäkseen ilmaisemaan taipumuksiaan. Ilman kulttuurievoluutiota kun ei ihminen olisi oppinut vuorovaikutusta, puhuttua ja myöhemmin kirjoitettua kieltä.”

Toni Peltonen
paatoimittaja@jyy.fi

Purity tekee musiikkia rennolla meiningillä

TREENIKÄMPPIÄ EI OLE liiaksi koristeltu. Soittimet täyttävät käytettävissä olevan tilan ja muutama yksinäinen jakkara lepäilee lattialla. Seinillä roikkuu mattoja ja ulos ei näe. Ei siellä ole kyllä mitään nähtävääkään, muutama hylätyn näköinen autonromu.

Purityn pojat sopivat hyvin tähän taustaan vaatimattoman rennoilla mutta samalla itsevarmoilla olemuksillaan. Jyväskyläläinen bändi on ollut tällaisenaan kasassa jo neljä vuotta. Tulostakin on syntynyt.

Viime vuonna markkinoille ilmestyi pitkäsoitto *Dear Evilyn*, jonka arvostelun pojat jättävät mieluummin kriitikoille. Mukana levyä on ollut tuottamassa **Hiili Hiilesmaa**, jonka nimen voi liittää esimerki HIMiin tai 69 Eyeisiin.

Ilokiven vappusimassa tarjolla liekehtiviä pulareita ja puhtautta

VAPPUAATTONA järjestettävät Simabileet täyttävät Ilokiven jo viidennen keran. Tänä vuonna pääesiintyjänä Simassa on The Flaming Sideburns, jonka lämpöparina toimii paikallinen Purity. Yläkerrassa musiikista vastaavat Dj:t **Aki** ja **Kai-eno**.

Sisään mahtuu 600–700 vapuviettäjää, ja aikaisempien vuosien perusteella odotukset kävijämäärästä ovat korkealla. Viime vuonna pääesiintyjänä Simassa oli Tiktak, mutta nyt kitarat soivat yleisön pyynnöstä rokahtavammin.

Sima-ryhmän puheenjohtajan **Päivi Alaniskan** mielestä tarjonta on musiikillisesti rikas.

Keikkailua on taustalla niin hyvässä kuin pahassa. Bändin mielestä hyvän keikan tekee yleisö. Paikalla ei ole väliä vaan tunnelmalla.

”Sit vaan räkä lentää ja mennään täysillä”, rumpali **Henri Lindström** tiivisää.

Myöskään bändin kotipaikalla ei poikien mielestä ole väliä, jos tuloksena on timanttia. Ja vaikka pientä kotikenttätietä kehäkolmosen sisäpuolelta ponnistavat bändit saavatkin, niin Purity Helsinki ei houkuttele.

ROCKIN GLAMOUR on kaukana ryhmän kuvailemasta muusikon arjesta, ja ainakin vielä kroisoksen elämä jää päiväunelmaksi.

”Yhestäkään keikasta en oo rahaa saanu, mutta mä onki basisti”, **Heikki**

Koistinen vitsailee.

Bändin ulkopuolella pojat tekevätkin ihan muita hommia ansaitakseen taskurahansa. Pääasia musisoimisessa on tehdä sitä, mikä tuntuu hyvältä, niin kliseiseltä kuin se kuulostaakin.

Tämän hetken kuumimman levyn nimeäminen ei ole jäsenille ihan helppo homma. Beckin uusin ja The Mars Volta mainitaan, mutta hajontaa on käiki-

kelloheivistä 60–70-luvun folkiin. Riitsointuja jäsenten välillä esiintyy kuitenkin harvoin, eikä esikuvia lainata suoraan.

Jyväskyläläisen Purityn keikkailu jää tulevaisuudessa vähemmälle, kun bändi vetäytyy työstämään uutta lättyään. Odotettavissa on vähän kokeilevampaa ja laaja-alaisempaa materiaalia. Hiilemaalla tulee olemaan tässäkin levyssä

puumerkkinsä.

Alustavasti levyä voi odotella julkaisutavaksi tammi–helmikuussa.

”Nyt on yks tehty ja tätä on helpompaa tehdä, kun tunnetaan jo toistemme kujeet”, bändin solisti **Teppo Haapasalo** toteaa.

Maria Virkkula
jylkkari@jyy.fi

HANS-PETER WECKMAN

Purity jyrää vappuaaton Sima-bileissä Ilokivessä.